

PAGRINDINĖ INFORMACIJA

SOCIALINĖS ĮMONĖS LIETUVOJE

Ekosistema

SĮ veiklos siaurąja socialinio verslo prasme pradžia galima laikyti 2004 m., kai buvo priimtas Socialinių įmonių įstatymas, nors kai kurios priemonės, pavyzdžiui, mokesinės lengvatos, kuriomis buvo siekiama paskatinti įmones integruoti socialinių sunkumų patiriančias visuomenės grupes, ypač neįgaluosius į darbo rinką, buvo taikomos jau nuo 2000 m. Lietuvoje veikiančias SĮ galima susiskirstyti į tris tipus: SĮ de jure, SĮ de facto (cf. Gaušas et al., 2014) ir mišrios SĮ. SĮ de jure – tai juridinį socialinės įmonės ir socialinės neįgalųjų įmonės statusą turinčios organizacijos, įdarbinančios socialinių sunkumų ir dažnai socialinę atskirtį patiriančius asmenis. SĮ de facto remiasi platesne SĮ, kaip organizacijos, turinčios socialinę misiją, reinvestuojančios pelną ir sprendžiančios socialines ir/arba aplinkosaugines problemas, samprata..

Juridinė forma

Juridinės veikiančių SĮ de jure formos – uždarnosios akcinės bendrovės, viešosios įstaigos ir individualios įmonės. Nuo 2012 m. SĮ de facto galimos juridinės formos greta minėtų pasipildė mažąja bendrija, kuri yra ypatinga smulkaus verslo forma. Kaimiškose vietovėse veikia ūkininkų ūkio statusą turintys juridiniai vienetai, pavyzdžiui, ekologiniai ūkiai. Vietos veiklos grupės, bendruomenės paprastai turi asociacijų ar viešosios įstaigos statusą.

Įmonių dydis

Daugiausia SĮ yra mažos ir vidutinės įmonės. Daugumos darbuotojų skaičius neviršija 50.

Veiklos

SĮ Lietuvoje veikia beveik visuose pirminės darbo rinkos sektoriuose. Aktyviausiai veikla vykdoma spaudos darbu, informacinių technologijų ir grafinio dizaino, pastatų valymo ir aplinkos priežiūros paslaugų, viešojo maitinimo, siuvimo ir prekybos audiniais sektoriuose..

Sunkumai

Abiejų lyčių socialinio verslo atstovai susiduria su panašiais sunkumais SĮ, pavyzdžiui:
• konkurencija tarp vietos veiklos grupių dėl riboto ES finansavimo,
• žemais atlyginimais, kurių dydžio skirtumas nuo socialinių pašalpų dydžio yra neženkus (ir gali sukurti „socialinių pašalpų sąstus“),
• visuomenės skeptišku požiūriu į SĮ darbuotojus ar klientus,
• nacionalinės mokesčių sistemos sukuriama našta (ypač nepalanki naujoms SĮ de facto).

Nacionalinė politika

Svarbiausią poveikį socialinėms įmonėms de jure nacionaliniu lygmeniu daro Socialinių įmonių įstatymas (2004 m., pataisytas 2011 m.). Tai pagrindinis ekonominis skatinimo instrumentas steigti šio tipo įmones ir plėtoti jų veiklą. Tačiau jis kritikuotas dėl to, jog pirmiausia skatina neįgalųjų įdarbinimą, o kitos socialinių sunkumų patiriančios grupės atlieka tik papildantį vaidmenį.

Dėl to iškilų poreikis išplėsti SĮ koncepciją, ir šio darbo ėmėsi LR Ūkio ministerija. 2014 m. buvo organizuotas pirmasis Socialinio verslo forumas, pakurstęs naujosios socialinio verslo diskusijas dalyvaujant įvairioms suinteresuotųjų šalių grupėms. 2015 m. balandžio 3 d. Ūkio ministras patvirtino naująją socialinio verslo koncepciją, kurioje SĮ apibrėžiama kaip pelno ir socialinės gerovės siekianti organizacija, reinvestuojanti savo pelną į verslo plėtrą ir didinanti bendruomenės ar kitų konkrečių socialinių grupių gerovę, spręsdama joms aktualias socialines ir/ar aplinkosaugos problemas verslo modelio principais. Remdamosi naująja SĮ koncepcija, daugiau organizacijų galės gauti finansavimą iš ES struktūrinių fondų 2015-2020 m. laikotarpiu. Kvietimai teikti paraiškas SĮ veikloms pagal naująją koncepciją finansuoti bus skelbiami 2017 m.

REKOMENDACIJOS POLITIKAMS

Sukurti prevencines priemones prieš socialinės įmonės juridinio statuso ir su juo susijusių lengvatų naudojimą ne pagal tikslą, t.y. siekiant tik maksimizuoti pelną ir konkuruoti su kitomis įmonėmis tame pačiame sektoriuje.

Socialinės įmonės ir socialinius sunkumus patiriančių asmenų apibrėžimas turėtų būti platesnis: tai įgalintų SĮ de facto sėkmingai integruoti į darbo rinką ne tik neįgaluosius, bet ir kitas socialinę atskirtį patiriančias grupes.

Siekiant užtikrinti, kad juridinis SĮ statusas ir ekonominė nauda prisideda prie socialinės naudos kūrimo, SĮ praktikų stebėjimui svarbu pasitelkti ne vieną suinteresuotąją šalį.

Valstybės paramą gauti galinčių SĮ įvairovė turėtų būti platesnė.

Viešojo sektoriaus organizacijos ir politikai turėtų labiau remti SĮ.

Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų sąlygos turėtų sudaryti daugiau galimybių socialinėms įmonėms.

ŠALTINIAI

Gaušas, S., Suduiko, E., Balčiūnė, A. (2014). A map of social enterprises and their eco-systems in Europe, Country Report: Lithuania. European Union.
LR Socialinių įmonių įstatymas Nr. IX-2251, 2004 06 01.
LR Ūkio ministro įsakymas dėl socialinio verslo koncepcijos patvirtinimo Nr. 4-207, 2015 04 03.

Interviu buvo atlikti su šiomis socialinėmis verslininkėmis:

- Reda Sutkuvienė – „Socialinės paramos projektai“
- Sniegė Naku – „Upės kultūra“
- Renata Umbrasienė – „Molio Motiejukas“
- Jovita Ratkevičienė – „Vitaresta projektai“
- Rasa Bulvičienė – „Karalkrėslio bendruomenė“
- Vanda Stonienė – „Smalinių bendruomenės centras“
- Jolanta Bertašienė – „Smalinių bendruomenės centras“
- Vitalija Stankevičienė – „Saimeta“
- Deimantė Bublytė-Samuolienė – „Neįgalųjų paslaugų centras“
- Rasa Besekirskienė – „Metras“
- Irena Bulotienė – „I.Bulotienės company“
- Violeta Masteikienė – „GMM projektai“
- Milnora Pšibišauskienė – „Milnoros Pšibišauskienės Aromatinių žolynų ūkis“
- Neringa Budreikienė – „Sauteka“
- Jurga Budreikienė, owner – „Žalia pupa“

APIE PROJEKTĄ

Šioje ataskaitoje pateikiami empiriniai tyrimo, kurį Europos moterų lobizmo asociacijos užsakymu Lietuvoje 2015 m. vasario – gegužės mėnesiais vykdė Raminta Pučėtaitė, duomenys. Duomenys buvo renkami naudojant dokumentų analizės, giluminio pusiau struktūruoto, feministinės priegios interviu, internetinės apklausos lietuvių ir anglų kalbomis metodus; interviu dalyvavo 15 informančių, apklausoje – 9 respondentės.

Šie rezultatai buvo gauti Europos moterų lobizmo asociacijai vykdant vienerių metų pilotinį tyrimą „WEstart: Mapping Women’s Social Entrepreneurship in Europe“. Juo buvo siekiama daugiau sužinoti apie moterims priklausančio ir jų plėtojamo socialinio verslo situaciją ir ypatumus 10 Europos šalių.

Daugiau informacijos apie WEstart projektą ieškokite:
www.womenlobby.org
aba www.WEstartEurope.org

FOTOGRAFIJOS
2 p. © Jurga Baniene, „Žalia pupa“ [fotografija]. Prieiga internete http://kauno.diena.lt/metu-kauniete/?attachment_id=1231. Žiūrėta 2015 09 01.
3 p. © Jurga Baniene, „Žalia pupa“ [fotografija]. Prieiga internete <http://www.delfi.lt/verslas/verslas/tai-pasiule-pirmoji-kaune-dabar-galima-rasti-vos-ne-kiemioje-picirijoje.d?id=67882376>. Žiūrėta 2015 09 01.
5 p. © Reda Sutkuvienė, „Mano guru“ [fotografija]. Spausdinama gavus leidimą.

TRUMPOJI ATASKAITA

Motery socialinis verslas

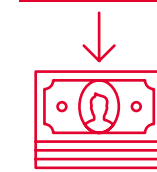
LIETUVOJE

Darbo galimybių suteikimas patiriantiesiems stipriausią socialinę atskirtį

Kurdamos socialinius verslus socialinės verslininkės Lietuvoje stengiasi įveikti biurokratiją ir stigmatizaciją, kad pakeistų visuomenės požiūris

SANTRAUKA*

*Remiantis 9 moterų apklausa

Dauguma apklausoje dalyvavusių moterų gauna mažesnes nei **75,000€** metines pajamas

Dauguma socialinių verslininkių reinvestuoja mažiau nei **10%** pelno

30-60%

pajamų uždirbamos iš komercinių santykių (de facto ir mišriose socialinėse įmonėse)

Dauguma socialinių verslininkių turi kažkuo rūpintis

Daugiau nei **90%** pajamų iš komercinių santykių uždirba de jure socialinės įmonės

Dauguma mano, kad jų socialinės įmonės veikla įgalina kitas moteris

„Aš įkvepiu kitas moteris, kad jos taip pat gali tą padaryti“

RRasa Besekirskienė,
UAB „METRAS“ DIREKTORĖ

PAGRINDINIAI REZULTATAI

EKOSISTEMA

• Trys socialinių įmonių (SĮ) tipai: SĮ de jure, SĮ de facto ir mišrios SĮ • 141 juridškai įregistruotos SĮ

SEKTORIAI

• Žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo, Meninės, pramoginės ir poilsio organizavimo veiklos, Apdirbamosios gamybos, Profesinės, mokslinės ir techninės veiklos

MISIJOS

• SĮ de jure: socialinę atskirtį ir ekonominių sunkumų patiriančių socialinių grupių (re-)integracija į darbo rinką • SĮ de facto ir mišrių SĮ: aplinkos apsauga, visuomeninių požiūrių į neįgaluosius/ sunkumus patiriančius asmenis kaita, tėvų patiriamo streso mažinimas

MOTYVACIJA

• Savirealizacija ir nepriklausomybė, noras uždirbti (didesnes) pajamas namų ūkiui • Noras kurti darnesni, etiškesni verslo modelį ir pasiūlyti naują produktą ar paslaugą rinkai

SUNKUMAI

• Abiejų lyčių atstovams: konkurencija dėl finansinių lėšų, skeptiškas visuomenės požiūris į darbuotojus, klientus ar SĮ vadovus/savininkus, nacionalinė mokesčių sistema

LYTIS

• Socialinės verslininkės imasi veiklos, išnaudodamos įdirbį veiklose, tradiciškai siejamose su moterimis • Socialinės verslininkės įkvepia kitas moteris savo pavyzdžiu • Dauguma yra atsakingos už kitą šeimos narį

POVEIKIS

• Darbo vietų kūrimas neįgaliesiems ir socialinių sunkumų patiriantiems asmenims, jų gyvenimo kokybės gerinimas • Reta socialinė verslininkė matuoja savo veiklos socialinį poveikį

TURINYS

p.2 pagrindinė informacija • p. 3 Socialinės verslininkės • p. 5 Socialinis poveikis • p.6 Rekomendacijos politikams • p. 6 Šaltiniai • p. 6 Informacija apie projektą

